

ČESKO-LUŽICKÝ VĚSTNÍK

Ročník XXX / číslo 1

leden–únor 2020

www.luzice.com

4 Zapomenutý román o Češích v Lužici
Johannes Pranka

7 Kázání k mariánským poutníkům v Róžantu
Kardinál Duka

9 Dosud nevydaný překlad Boženy Němcové
Dvě sotře

12 Psali jsme
před 100 lety

Fryco Libo, literární vědec, pedagog, publicista a básník

Fryco Libo se narodil roku 1947 v dolnolužickém Móstě. Studoval sorabistiku, germanistiku a pedagogiku v Lipsku. Od roku 1975 byl vědeckým pracovníkem Technické univerzity v Chotěbuzi, v letech 1990–1994 vedoucím jejího zahraničního oddělení, stejnou funkci vykonával pak na Technické vysoké škole ve Wildau. V letech 1999–2013 byl ředitelem pedagogického pracoviště pro rozvoj koncepce lužickosrbské výuky v Chotěbuzi (ABC).

Během akademické kariéry působil i jako lektor německého jazyka a literatury na univerzitě v Prešově (1976–1980) a vedoucí pracovní skupiny pro studenty na velvyslanectví NDR v Sofii (1983–1987). V letech 2000–2002 byl starostou Dolnolužické župy Domowiny. Působí ve vedení Lužickosrbského sněmu.

Zapust | Masopust Fryco Libo

Na najsy, za tym pjacom
se kšikaju a pšemasaju.
Camporaki pšidu wen,
cazowe se chichotaju.

Tšubała jan chrjochoco
ak swinja nažrana.
Jeje tšubar južo smarcy,
tog paleńca piša dla.

Styri platškowite nogi
ščipac nalewaju;
ten musyš wupiš až do dna,
wacej se ší wusměwaju.

Tak jo to kužde lěto,
zapust se how wótměwa –
žěk tomu, kenž na najsy
se rady nacera.

Na návsi tam za pecí
tlačence, smích a křik,
masopustní průvod vyšel,
saze chystá kominík.

Trubka sotva chrochtá už,
jako svině nažraná,
trubač při troubení chrupe,
kořalka ho uspává.

Čtyři platfusáci hned
panáka ti nalejí,
musíš ho až do dna vypít,
jinak se ti vysmějí.

Tak to máme rok co rok,
masopust je tady,
kdo na návsi hodně chlastá,
toho má rád každý.

Báseň byla otištěna ve sbírce Bóson z Móta (LND, Budyšin 2016).

*Z dolnolužické srbštiny přeložila **Zuzana Bláhová-Sklenářová**.*

Lužickosrbský masopust se v 80. letech minulého století dostal i na poštovní známku NDR.

Zdroj: Wikimedia Commons

Státní fond kultury ČR

Vydává Společnost přátel Lužice

U Lužického semináře 90/13
118 00 Praha 1 – Malá Strana
luzice@luzice.cz, www.luzice.com
Ročně v šesti číslech nákladem
300 výtisků.

MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.
Roční předplatné: ČR 300 Kč,
zahraníčí 20 € (hotově 15 €) bankovním
převodem na účet Fio banka, a. s.,
2900678633/2010.

Redakční rada

Vedoucí redaktorka: Eliška Oberhelová,
eliska.oberhelova@gmail.com
Zástupce vedoucí redaktorky:
J. Zdichynec, zdichy.j@seznam.cz
Členové: Z. Bláhová, R. Čermák, K. Peršín
Grafika a sazba: V. Machurka
Rada se ne vždy ztotožňuje s názory
a slohem pisatelů. Za pravdivost
odpovídá autor. Nevyžádané rukopisy
nevracíme.

VÁŽENÍ A MILÍ ČTENÁŘI,

držíte v rukou první číslo *Česko-lužického věstníku* v novém hávu. K tomuto kroku jsme se rozhodli právě teď proto, že **letos slavíme sté výročí prvního vydání** časopisu.

Nejvýraznější změnou je nový design, který některými prvky ctí dřívější grafická zpracování, přitom se ale snaží přiblížit moderní době. Doufáme například, že vás potěšil barevný tisk obálky, na níž budete celý rok nacházet fotografie předního lužickosrbského fotografa současnosti Jürgen Mačije. Celobarevný tisk je stále mimo naše finanční možnosti, avšak doufáme, že vás to neodradí – možná jsou mezi vámi i tací, kterým klasický černobílý tisk vyhovuje více.

Co se obsahu týká, budete se i nadále setkávat se všemi rubrikami, na které jste zvyklí, více prostoru ale chceme dát názorovým článkům, které se v poslední době množí a podle vašich reakcí se nám zdá, že je čtete rádi. Platí

tedy stále, že chcete-li i vy přispět svojí troškou do mlýna a máte ostatním čtenářům co říci, určitě zašlete svůj text redakci. Stejně tak oceníme vaše fotografie, obrazového materiálu totiž máme stále nedostatek.

Novinkou je možnost **odebrat časopis elektronicky ve formátu PDF**. Elektronická verze je plně barevná a na webových stránkách SPL bude uveřejněna až s ročním odkladem. Chcete-li tedy dostávat *Česko-lužický věstník* v PDF a nikoli papírově poštou, obraťte se na redakci a my vám jej budeme zasílat do e-mailové schránky. Chcete-li však číst časopis pohodlně na mobilním zařízení v tramvaji a přitom mít doma papírovou verzi, protože si ročníky necháváte svázat, jednoduše načtete QR kód v tiráži.

Co se periodicity týká, rozhodli jsme se pro přechod na dvouměsíčník, od čehož si slibujeme především stabilizaci vydávání. Předplatné se zatím

nemění a budeme se snažit je co nejdéle zachovat, dokud nedobudeme nuceni ke zvýšení cenami výroby. Doufáme, že se vám první číslo bude líbit a že budete i nadále spokojeni, a samozřejmě vám budeme vděčni za všechny podněty – včetně kritických.

Na závěr mám jistou osobní věc: z rodinných důvodů musím opustit funkci vedoucí redaktorky. Proto byla na letošní valnou hromadu naplánována rovněž volba nového vedoucího redaktora, jenže ta vzhledem k aktuálnímu krizovému vývoji nyní není možná. Redakční rada tak bude i nadále fungovat pod mým vedením a o změně se rozhodne až podle vývoje situace. O časopis tedy nemějte obavy, a já doufám, že v čase nekonání kulturních akcí pro vás bude příjemným rozptýlením. ✕

S přáním všeho dobrého
v tomto roce vám i časopisu
Eliška Oberhelová,
vedoucí redaktorka

Kostel v Minakale, kde byl Kordina téměř 30 let farářem
Foto: Trudla Malinkowa

JOHANNES PRANKA – NĚMECKÁ KNIHA O ČESKO-LUŽICKOSRBSKÉM DUCHOVNÍM

Trudla Malinkowa

Česká evangelická emigrace do Saska a Slezska v období rekatolizace na našem území je již poměrně známé téma, kterému se často věnujeme i na stránkách *Česko-lužického věstníku*. Naši náboženští exulanti totiž běžně přicházeli do kontaktu s místním slovanským obyvatelstvem a zapojovali se do jeho života. Příběhy některých z nich se promítly i do krásné literatury. Poněkud kontroverzní adaptaci jednoho takového osudu vám v následujícím příspěvku představí Trudla Malinkowa, vedoucí redaktorka evangelického časopisu *Pomhaj Bóh*.

Roku 1895 vyšla v Lipsku u Carla Brauna v nakladatelství a knihkupectví Evangelického svazu¹ kniha *Johannes Pranka. Eine Geschichte aus der Mitte des neunzehnten Jahrhunderts* (Johannes Pranka. Historie z poloviny 19. století), kterou napsal „Joh. A. Freiherr² v. Wagner (Johannes Renatus)“. O desetiletí později, v roce 1905, se kniha dočkala druhého, revidovaného vydání v lipském nakladatelství Maxe Spendiga.

Dosud je známé, že knize nebyla mezi Lužickými Srby při jejím vydání věnována žádná pozornost. Teprve po druhé světové válce, roku 1951, po této knize,

o které zjistil, že je to „životopisný román“ o minakašském faráři Josefu Pravoslavovi Kordinovi (1819–1888), trpělivě, leč nadarmo, pátral literární a kulturní historik Ota Wićaz. Stejně se v téže době vedlo i mladému minakašskému faráři Hendrichu Bamžovi, který se životem a činností svého předchůdce v úřadě zabýval.

Johannes Pranka je i dnes vzácná kniha. V Lužickosrbské ústřední knihovně v Budyšině není k dispozici a není doposud přístupná ani v digitální formě. V některých knihovnách – jako v Saské zemské, státní a univerzitní knihovně (SLUB) v Drážďanech

a v Dolnosaské státní a univerzitní knihovně v Göttingen – jsou uloženy jednotlivé exempláře, které si je možné v případě potřeby vypůjčit. Nahlédneme tedy do „románu o faráři Kordinovi“, a to do výtisku prvního vydání z roku 1895 (druhému vydání se v tomto příspěvku věnovat nebudeme).

■ Obsah knihy

Děj se odehrává v polovině 19. století. V městečku Vrchlabí na české straně Krkonoš vyrostl katolický hoch Johannes Pranka, jeho zbožní rodiče, kdysi dosti zámožní, darovali značnou část svého majetku katolické církvi, pročež téměř zchud-

¹ Evangelischer Bund, celým názvem *Der evangelische Bund zur Wahrung der deutsch-protestantischen Interessen*, tj. *Evangelický svaz na ochranu německoprotestantských zájmů* (zal. 1886–1887); byl zaměřen proti politickému katolicismu a měl sjednotit dosud roztržštěnou politickou aktivitu jednotlivých zemských evangelických církví v Německu (pozn. překl.).

² Tj. „svobodný pán“, šlechtický titul používaný ve Svaté říši římské národa německého (pozn. překl.).

Po autorovi knihy Johannesovi Andreasu sv. p. z Wagnerů (Johannesu Renatovi) je v Budyšině pojmenována ulice Renatusstraße / Renatusowa dróha. Foto: Trudla Malinkowa

Náhrobek faráře Kordiny a jeho manželky Emmy Ottilie na minakašském hřbitově byl zničen během bojů na konci druhé světové války. Zachovala se pouze tabule s nápisem, která je dnes zasazena do zdi minakašského kostela při hrobech farářů. I Foto: Trudla Malinkowa

li. Hocha poslali do školy v Hradci Králové, aby se stal knězem, jenže on se k tomu necítí povolán a dokáže přesvědčit rodiče, že se chce stát učitelem. Po studiích se vrací jako kantor do rodného městečka.

V průběhu několika let se po celém okolí vzmáhá náboženský neklid. Mnozí kněží, učenci i prostí farníci se více a více vzdalují katolické církvi. Setkávají se v tajných kroužcích a mezi sebou se vzdělávají ve znalosti evangelia. Když to zjistí katolická církev, pronásleduje je jako kacíře. Mnozí, jimž hrozí vězení, utíkají do zahraničí – přes Krkonoše do protestantského Slezska.

Johannes Pranka dlouho váhá. Také on se přiklání k evangelickému učení a různé události, jichž je svědkem nebo o kterých slyší, jej v rozhodnutí upevňují. Pouze láska k matce a zejména k sousedově dceři, které obě pevně lnou ke katolické církvi, mu v tom brání. Když je však uvězněn jeho evangelicky smýšlející otec, Johannes Pranka se rozhodne: při noční akci osvobodí otce a prchne s ním do německého Slezska. Podporovaný tamními evangelickými Němci dostává učitelské místo blízko Vratislavi. Po nějaké době i matka a sousedovic dcera poznávají nedostatky katolické církve a následují své drahé za hranice. Nakonec všechno dobře dopadne: rodina se sejde a Johannes Pranka a jeho milá se stávají šťastnými evangelickými manželi.

Příznávám, že přečíst knihu o 316 stranách až do konce nešlo bez sebezapření. Literární kvalita není závratná a jednostrannost obsahu, který vykresluje katolickou církev v temných barvách a evangeliky jako hrdiny bez chyb, se dnešnímu čtenáři přičí.

■ Vypravěč a autor

Z předmluvy se dovídáme, kde autor „Joh. A. Freiherr v. Wagner“ děj své knihy vzal. Asi kolem roku 1870 pobýval ve služební zá-

ležitosti společně s přítelem delší dobu v zapadlé evangelické vesnici v Německu. Kraj neposkytoval mnoho zábavy, šlechtic žijící na zámku byl často na cestách, a tak se rádi vydali k faráři, když je pozval na čaj. Z onoho pozvání se vyvinulo více než patnáctileté přátelství mezi venkovským farářem a pozdějším autorem knihy.

Evangelický farář uměl hodně vyprávět o svých mladých letech, která prožil jako katolický kněz v Čechách, a především o střetech svých a svých přátel s katolickou církví, které se nakonec vyřešily tím, že mnozí z nich utekli do zahraničí. To, co host slyšel, jím tak hluboce pohnulo, že ještě od dalších

soudobých svědků a z různých knih posbíral vědomosti o náboženském pronásledování protestantů v Čechách v polovině 19. století a na základě toho nakonec napsal příběh o Johannesu Prankovi.

Již na základě předmluvy lze pojmut podezření, kdo byl onen evangelický farář ze zapadlé vesnice. Jistoty pak nabudeme teprve na posledních třech stranách knihy, kde se jasně uvádí, že jde o minakašského faráře Josefa Kordinu.

Kdo však byl farářův spoluměšedník na minakašské faře a pozdější autor knihy? Johannes Andreas svobodný pán z Wagnerů, známý též pod pseudonymem Johannes Renatus, pocházel ze staré měšťanské rodiny, která byla roku 1790 povýšena do šlechtického stavu. Narodil se roku 1833 v saském Freibergu, studoval na Technické vysoké škole v Drážďanech

a stal se inženýrem. Poté více než dvacet let působil v Budyšině jako inspektor stavby silnic a vodního hospodářství. Posléze byl sedm let profesorem na Technické vysoké škole v Brunšviku. Ze zdravotních důvodů musel roku 1884 odejít do předčasné penze. Usídlil se v Drážďanech ve čtvrti Blasewitz, kde roku 1912 zemřel. Jako penzista

napsal nepřeborné množství knih, mezi nimi nemálo o hornolužickosrbských tématech a v místním německém nářečí. Svého času byly jeho knihy dosti známé a oblíbené, takže si vydobyl přízvisko „spisovatele lužické domoviny“. Z vděčnosti po něm město Budyšin pojmenovalo roku 1925 čerstvě dostavě-

nou ulici ve východní části města, která se dodnes jmenuje Renatusstraße – Renatusowa dróha.

■ Povídka a skutečnost

V knize se o Kordinovi (v originále Córdina) mluví častěji. On sám však v ději vystupuje pouze zřídka, většinou se o něm, jeho názorech, činech a osudu pouze vypráví. Přesto čtenář nabude dojmu, že Kordina je vůdčí osobností tajného evangelického hnutí ve svém kraji.

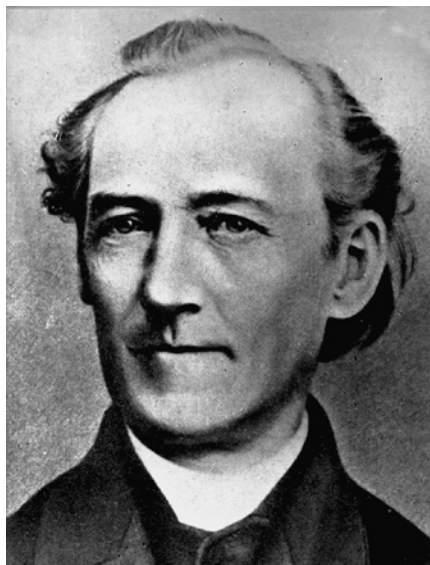
O Kordinovi se dozvídáme, že byl gymnazistou v Hradci Králové, studentem v Praze a knězem v Nové Pace. Pohoršen různými naukami a praktikami katolické církve stal se postupně přesvědčeným stoupencem protestantismu a plánoval se stejně smýšlejícími hromadný přestup k evangelické církvi. Byl varován a v noci před

JOSEF PRAVOSLAV KORDINA

- Narodil se r. 1819 do české katolické rodiny mlynáře v Chvalkovicích
- V letech 1831–37 navštěvuje gymnázium v Hradci Králové a německé Malostranské gymnázium v Praze
- 1837–43 studuje v biskupském semináři v Hradci Králové
- 1843 vysvěcen na kněze
- 1843–52 působí jako kaplan v Jičíně a Nové Pace v Čechách
- 1852 uprchl z Čech, přestoupil k evangelické církvi a v letech 1852–54 přebýval u faráře Jana Ľahody v Chočmu u Nížkého, kde se naučil lužickosrbsky
- 1854 vstoupil do Matice lužickosrbské
- 1854–61 působí jako arcijáhen (druhý farář) ve Wojerecích
- 1861–88 působí jako farář v Minakale; inicioval výstavbu kostela v Ľupoji a založení Ľupojské farnosti
- Umírá r. 1888 v Minakale, kde je také pohřben

tím, než jej měli zatknout, uprchl do Slezska; potom se stal evangelickým farářem ve Wojerecích a nakonec v Minakale. Tyto obecně známé údaje z Kordinova života jsou v knize oživeny v podobě rozličných epizod.

Autor nám též představuje Kordinovu osobnost. Poznáváme jej jako zářného hrdinu a bojovníka za pravou víru: Kordina „ist ein klarer Geist und edlen, redlichen Gemüts... rein und wahrheitsstrebend“ („je jasný duch a ušlechtilé, řádné povahy... ryzí a pravdymilovný“, str. 47), „alles, was er sagt, ist klar und deutlich und stimmt mit dem heiligen Evangelium. Und sein Antlitz ist freundlich und voller Güte.“ („všechno, co říká, je jasné a srozumitelné a shoduje se se svatým evangeliem. A jeho tvář je přátelská a plná dobroty.“, str. 108), „Ja wahrlich! von diesem gilt, was unser Schiller den Posa zum fanatischen König Philipp sagen läßt: ‚Der Bürger, den Sie verloren für den Glauben, war Ihr edelster.‘ Und das ist Córdina.“ („Ba vskutku! o něm platí to, co náš Schiller nechal říci Pozu fanatickému králi Filipovi: ‚Občan, jež pro víru jste ztratil, občanem byl nejušlechtilejším.‘³ A to je Kordina.“, str. 298).

Minakatský farář Josef Pravoslav Kordina.
Zdroj: Lužickosrbský kulturní archiv Budyšin

Mnoho v knize popsaných událostí – například že se na příkaz katolické vrchnosti z hrobů vyhrabávala těla evangelicky smýšlejících farníků a pohazovala se na smetiště – Kordina nejspíše skutečně zažil a vyprávěl autorovi knihy. Také jména a osudy jeho přátel ve zmínkách pravděpodobně většinou odpovídají skutečnosti. Přesto čtenář z knihy stěží může získat autentickou představu, neboť neví, kde se skutečné události mísí s autorovou básnickou licencí. Autor se navíc o několik let zmýlil v určení času: v knize se pronásledování vyostřilo a Kordina z Nové Paky uprchl v letech 1854/55 – ve skutečnosti byl však již od roku 1852 v Lužici.

Vedle Kordiny se v knize objevuje ještě další česko-lužickosrbský farář: dr. Nowotny (Novotný). Jako jediná postava nevystupuje, dozvídáme se však, že opustil Čechy ještě před Kordinou a stal se farářem v Hóznici (Petershain) u Nížkého (Niesky). Z lužickosrbských dějin víme, že se dr. Novotný, stejně jako po něm Kordina, učil lužickosrbsky u faráře Jana Łahody v Chołmu (Collm). Jako farář poté působil ve dvou lužickosrbských farnostech v pruské Horní Lužici, nejprve od r. 1851 v Hóznici u Nížkého a od r. 1860 ve Sprječích (Spreewitz) u Wojerec. Tam roku 1873 zemřel a zanechal houf sirotků. O jeho osiřelé děti se poté staral hodzijský farář Jaroměr Heinrich Imiš. Jedna dcera, Róženka Nowotnec, se v r. 1885 provdala za Jana Arnošta Holana, známého lužickosrbského učitele v Rusku.

Dr. Novotný i Kordina započali svou profesní dráhu jako katolictví kněží v Čechách a skončili jako evangeličtí faráři v srbské Lužici. Konflikt, do kterého se ve své vlasti dostali kvůli víře, je v knize popsán široce a detailně. Opomenuta ale zůstává národnostní složka tehde-

jšího hnutí. O Kordinovi přinejmenším víme, že byl jako kněz aktivním přívržencem nejen protestantského, ale i českého národního smýšlení. To platí též pro mnoho dalších tehdejších exulantů. Autor tento národnostní aspekt ve své knize zcela pominul. Ani slovíčkem se tudíž nezmiňuje o tom, že Kordina a dr. Novotný působili potom mezi Lužickými Srby, kteří byli blízcí jejich slovanskému jazyku a duši.

Knihy *Johannes Pranka* je dnes zapomenuta. Litovat můžeme, že autor podle vyprávění faráře Kordiny napsal vymyšlený příběh. Kdyby byl jeho vzpomínky sepsal tak, jak je od Kordiny slyšel, měla by kniha trvalý význam pro české i lužickosrbské dějiny.

■ Dodatek

V únorovém čísle časopisu *Pomhaj Bóh* roku 1952 psal tehdejší minakatský farář Hendrich Bamž: „Kordinův krajan Otakar Janů v Nové Pace připravuje podrobné studium a výzkum Kordinova života.“ Pod pseudonymem Otakar Janů se skrývá Otakar John, narozený r. 1909 v Nové Pace a zemřelý r. 1967 v Praze. Od roku 1949 působil jako ředitel muzea, archivář a kronikář města Nové Paky. Již r. 1948 uveřejnil pozoruhodnou knihu *Rok 1848 v Podkrkonoší*, kterou vydala Jednota bratrská v Turnově. Zachovalo se též několik jeho nepublikovaných prací, jež se týkaly mimo jiné Jana Husa a Josefa Pravoslava Kordiny. Pro česko-lužickosrbské dějiny by bylo zajímavé prozkoumat příslušné práce Otakara Johna kvůli informacím o Kordinovi a výsledky porovnat s obrazem, který vytvořil Johannes Andreas sv. p. z Wagnerů ve své knize *Johannes Pranka*. ✕

Přeložil
Kryštof Peršín.

³ Jde o promluvu markýze z Pozy ke španělskému králi Filipovi II. v Schillerově dramatu *Don Carlos*, zde citováno v překladu Valtera Feldsteina (pozn. překl.).

PROMLUVA KARDINÁLA DUKY K MARIÁNSKÝM POUTNÍKŮM V RÓŽANTU

Dominik kardinál Duka

Největším lužickosrbským katolickým svátkem je mariánská pouť do Róžantu na svátek Navštívení Panny Marie. V úterý 2. července 2019 při této příležitosti navštívil poutní kostel v Róžantu český kardinál Dominik Duka a koncelebroval slavnostní bohoslužbu (více v ČLV 9–10/2019). Nyní přinášíme text kardinálova kázání; do lužické srbstiny jej přeložil a během bohoslužby přečetl bačonský farář Gerat Warnar.

Rád bych poděkoval za Vaše pozvání a za přivítání zde v Lužici v Róžantu. Velmi rád jsem toto pozvání přijal a budu s vámi slavit svátek Navštívení Panny Marie. Sám tento svátek nás přivádí do doby, kdy jsme vytvářeli jedno veliké společenství v říši Otce vlasti Karla IV. Autorem tohoto textu je arcibiskup Jan z Jenštejna, výrazná postava našich společných církevních dějin, který umírá ve vyhnanství v Římě, kde je pohřben v chrámu sv. Praxedy, u kterého v klášteře pobývali naši slovanští věrozvěsti sv. Cyril a Metoděj. Naše země a naše národy společně vstupují s přijetím víry v Ježíše Krista, syna Panny Marie, na jeviště historie. Naše společné duchovní, kulturní a v určitých obdobích i politické svazky vytváří bohatý pramen, z kterého žijeme do dnešní doby. Lužice, Čechy, Morava, Slezsko, mohli bychom jmenovat i naše jednotlivá města a poutní místa, na kterých se naši předci nejenom setkávali, ale i vzájemně obohacovali a byli také i duchovně obdarováni. Po určitou dobu byla i pražská katedrála sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Panny Marie společným duchovním symbolem.

V dnešní liturgii svátku Navštívení Panny Marie u Alžběty setkávají se dvě ženy, budoucí matky, ale ve skutečnosti, jak nám naznačují slova evangelia, setkali se i jejich synové. Náš Pán Ježíš Kristus a jeho předchůdce sv. Jan Křtitel. Myslím, že je to výmluvné svědectví, které vypovídá o hodnotě mateřství, o lidském životě, jeho důstojnosti od počátku až do konce. Hovoří tak o důstojnosti člověka, kterým je muž či žena.

Velmi často můžeme slyšet, že církev dává ženě vždy jenom druhořadou roli, a to především v kuchyni u plotny. Slavíme-li liturgii, v prvním kánonu při modlitbě v tomto společenství, spočteme-li jména svatých mučedníků-mužů a svatých mučednic-žen, jsme v rovnováze. V církvi uctíváme svíce; ano, matky, vdovy, panny, dokonce mladičké dívky, ale máme také i Učitelky církve! Ještě jsem se v životě nesetkal s Učitelkami marxismu-leninismu. Myslím, že je to samozřejmé, protože žena-matka není rozsévatelem závidění a nenávidění, ale mateřské lásky. Setkáváme se s matkou Ježíše Krista, Toho, který se stal člověkem v jejím lůně. Panna Maria je nazývána Theotokos, Bohorodičkou. Člověk podle prvních stránek Bible byl stvořen jako muž a žena, je Božím obrazem, podobou, ale v komplementaritě. Jak chápat ono Zjevení Boha v oplodněném vajíčku? Boha nikdy nikdo neviděl. Tedy jakou můžeme mít představu o Bohu? Uprímně řečeno, nemůžeme. Tak jako oplodněné vajíčko nepřipomíná člověka, ani muže, ani ženu. Ale je v něm obrovská potencialita, je v něm ukryta možnost, schopnost stát se a být plně člověkem, mužem či ženou. A to je důvod, proč chráníme lidský život od jeho počátku, od onoho zlomku vteřiny, v kterém je přítomen genom ženy či muže. Zamýšleli jsme se někdy nad touto cestou Božího Syna k nám? Nad smyslem života a posláním Ježíše Krista? Bůh k nám nepřichází, aby byl naším vládcem, tyranem, despotou. Přichází k nám, aby nám rukou Ježíše Krista nabídl pomoc

a v smlouvě lásky zpečetěné jeho Krví a vydáním jeho Těla jsme i my zváni do tohoto Božího společenství. To je smysl Nanebevstoupení Páně, svátku, který jsme slavili, ale to je také i smysl Slavnosti Nanebevzetí Panny Marie, což je de facto nejstarší mariánský svátek a termín Theotokos, odborný teologický výraz efezského koncilu se stává symbolem stavby římské baziliky Santa Maria Maggiore, kde byl schválen překlad Písma svatého a liturgických knih, které přeložili do staroslověnštiny naši věrozvěsti sv. Cyril a Metoděj. Tento překlad se stal základem pro všechny překlady slovanských jazyků, tedy i pro váš lužickosrbský překlad Bible. Ten vás také spojuje se sázavským klášteřem sv. Prokopa a emauzským klášteřem, který v době zmíněného krále a císaře Karla IV. se vrátil k pěstování prvního literárního jazyka nás Slovanů, staroslověnštiny. Panna Maria, kterou uctíváte na tomto poutním místě, plní roli ženy matky, která chrání své dítě devět měsíců pod srdcem, která ho živí vlastním tělem, vlastním mlékem, v nemoci jej ošetřuje a bdí u jeho lůžka, a proto my všichni, když jsme byli malí, hledali jsme jako první útočiště u své matky. Tak Panna Maria je naší ochránkyní. Mariánské poutní svatyně vznikají mnohem později. Předběhly je poutní svatyně k hrobům apoštolů, jako je známé poutní místo Santiago de Compostela či svatomartinské poutní místo Tours ve Francii. Důvod je jednoduchý, protože při každém slavení Eucharistie se nutně vytváří i naše společenství s jeho Matkou, naší sestrou

ve víře a následovně i Matkou církví. A tak mariánská úcta, která je vám zde v Lužici vlastní, ať je také zdrojem a silou, z které bude vycházet i vaše úsilí jak v duchovním životě, tak v hájení vaší duchovní, kulturní i národní identity. Chci vás ujistit, že v době komunismu

jste vždy pro nás byli určitou nádejší, protože jsme o vás, díky vzájemným stykům, věděli. Velikonoční jízda nám mohla připomínat blannické rytíře sv. Václava, legendární vojsko, které se skládalo z družiny tohoto knížete, která byla taktéž povražděna a jejíž hroby se nalézají

v místě u hradu Tetína. Na místě, kde sv. Václav prožíval své dětství u své babičky sv. Ludmily, která je chápána jako duchovní matka slovanských národů, protože její křest znamenal vstup Slovanstva do společenství křesťanské Evropy. Amen.

LETOPIS

ZEMŘEL MĚTO PERNAK

Foto: Julian Nyča
Zdroj: Wikimedia Commons

V neděli 8. prosince 2019 ve věku 81 let zemřel v Berlíně Měto Pernak, dolnolužickosrbský publicista, vydavatel a překladatel, dlouholetý předseda Maticе dolnolužickosrbské (1993–2006) a laureát Ceny Čišinského za práci na poli jazyka a kultury (2009). Narodil se 17. března v Nowé Niwě na severním okraji dolnolužických Blat do rodiny dolnolužickosrbského

duchovního. Od mládí žil v Berlíně, ale udržoval s Lužicí živé styky. Překládal do dolnolužické srbštiny ze světových jazyků – z francouzštiny (např. Ch. Baudelaire), ruštiny (např. A. S. Puškin), latiny aj., čímž dokazoval vyjadřovací schopnost své mateřštiny; jeho překlady obsahuje 57. sešit *Serbské poezije* z roku 2011, který uspořádal Kito Lorenc. Pernak bádá v archivních pramenech a psal o dějinách Dolní Lužice, jejích obyvatel a jejich kultury. Připomínal zapomenuté osobnosti (např. *Jan Bjedrich Tešnar /1829–1898/ – z jogo žywjenja a žěla*. Barlin 1998; *Jan Kito Post /1811–1887/ – kantor a ceptar w Borkowach*. Barlin 2001). Tyto dvě brožury a řadu dalších publikací vydal vlastním nákladem. Matici věnoval např. článek *Mašica Serbska – co jo wona była, co wona jo?* (*Rozhlad* 47, č. 9, 1997, str. 306–310). Původně

chtěl být také duchovním, životní cesta jej však vedla jinam – stal se gymnaziálním profesorem; v církvi ale zůstal vysoce aktivní až do smrti. V posledních letech se zasloužil zejména o nové zpracování církevního zpěvníku, je autorem překladů a přebásnění několika evangelických duchovních písní do dolnolužické srbštiny (např. *Knězowy janžel* – hornolužickosrbská duchovní píseň upravená podle textu požehnání na cestu, zachyceného ve Smolerových *Pěsničkách*), podílel se na připravované edici lužickosrbských perikop.

Měto Pernak je pochován na hřbitově v Berlíně-Lichterfelde. ✕

Podle tiskových zpráv
(Pomhaj Bóh 2009/11, 2020/2,
Rozhlad 2020/2) připravila
Zuzana Bláhová-Sklenářová.

LETOPIS

BOŽENA NĚMCOVÁ DVOUSETLETÁ

Kryštof Peršín

„Kdož by si nepřál být mladým – ačkoliv nevím, chtěla-li bych stejné živobytí ještě jednou prožít – na, já kdybych měla volit – tedy bych si přála narodit se znovu as za dvě stě let – anebo ještě později – neboť nevím, bude-li do té doby takový svět, v jakém bych já chtěla žít s rozkoší.“

Boženě Němcové by se přání, vyslovené v dopise Janu Helceletovi z prosince 1851, splnilo letos 4. února. Odhlédnuvši od nejasností kolem skutečného data jejího narození, připomnělo si Česko důstojně památku spisovatelky, jež byla slovy básníka Františka Halase „krásná, až to k víře není“.

Její život a tvorbu u nás připomněly televize i rozhlas, pořádaly se přednášky, besedy, soutěže, sloužily se mše, mnozí lidé navštívili spisovatelčin hrob na Vyšehradě. Božena Němcová zůstává osobností, která málokoho nechává chladným – někdo na její *Babičku* nedá dopustit, pro někoho

zůstává tou nejnenáviděnější školní četbou; pro někoho je Němcová promiskuitní ženštinou, pro jiného nedostižným vzorem nepochopené, statečné a výjimečné ženy. I její nejzarytější odpůrci její portrét nosí ve svých peněženkách.

K příkladu statečných životních a občanských postojů „naší paní BN“ se lidé obraceli v dobách pro národ nejtěžších. Laskavá idyla vykreslená v *Babičce* těšila v temných časech obou okupací. Ačkoliv se nám to možná nezdá, právě tato kniha je pomyslným rodinným stříbrem a vývozním artiklem naší národní literatury – od časů jejího vydání byly pořízeny překlady do mnoha jazyků: namátkou vyberme němčinu, ruštinu, angličtinu, běloruštinu, uzbečtinu, japonštinu a mnoho dalších.

V hornolužické srbštině vyšla *Babička* tiskem dvakrát. Pod názvem *Naša wowka*¹ v překladu ka-

tolického duchovního Filipa Řezaka roku 1883 a podruhé roku 1962, v roce 100. výročí autorčina úmrtí, pod názvem *Wowka* od překladatelské dvojice Hanyroži Völkela a Pawoła Völkela. Mimo tyto překlady existují ještě další, které zůstaly torzem či byly ztraceny. Údajně již v letech 1861–1862 přeložil *Babičku* student německého Malostranského gymnázia a chovanec Lužickosrbského semináře Jan Handrik Čěsla. Roku 1863 předal svůj rukopis Matici lužickosrbské², ten je dnes nezvěstný – nelze však vyloučit, že by se ještě mohl najít v dosud podrobně nezpracovaných archivních fondech.³ Jurij Libš, studující v Praze v letech 1873–1883, přeložil na konci 70. let 19. století podle ruského překladu 18. a 15. kapitoly *Babičky*. Proč Libš, přestože uměl velmi dobře česky, k překladu použil ruského vydání, zůstává záhadou.⁴

Kromě *Babičky* byly také přeloženy některé povídky Boženy Němcové. Do dolnolužické srbštiny jich přeložila několik básnířka Mina Witkojc – roku 1930 vyšla *Baruška* (Baruška), 1931 *Žiwa Bara* (Divá Bára; ta naposledy vyšla r. 2017 na pokračování v *Nowém casniku*) a 1932 *W grože a pod grodom* (V zámku a v podzámčí). Velmi zajímavým počinem je překlad Petra Lipiče povídky *Dwě sotře* (Sestry), která vyšla pouze rukopisně v časopise pražských seminaristů *Serbowka*, dochovaném v Hórnikově lužickosrbské knihovně v Praze; tiskem ji vydáváme poprvé právě nyní k autorčině výročí.

Božena Němcová je tak nejprekládanější českou autorkou do lužické srbštiny, na což můžeme být patřičně hrdí – je již pevnou součástí lužickosrbské knižní kultury. ✕

¹ Překlad je dostupný i v digitální podobě: <https://sachsen.digital/werkansicht/dlf/187004/11/0/?fbclid=IwAR2MkEiFi-tm-BdFIvqEEI3j00mGlkbIz875Zwx-JeO2sA7CzHIFZOEROrO4>.

² Jan Čěsla. [online], poslední aktualizace 1. května 2016 13:59 [cit. 28. 2. 2020], Wikipedie. Dostupné z https://hsb.wikipedia.org/wiki/Jan_%C4%86%C4%9Bsla.

³ Za laskavou informaci děkujeme Měrčinu Bryckovi ze SKA.

⁴ MUDRA, Jiří. J. Libšowoy přeložk „Wowki“ Boženy Němcoweje. *Lětopis Instituta za serbski ludospyt*. Budyšin: Ludowe nakładnistwo Domowina, 1978, 25(1), str. 91–92.

Božena Němcová: SESTRY Pětr Lipič: DWĚ SOTŘE

Text překladu povídky Boženy Němcové *Sestry*, který budeme letos čtenářům na pokračování přinášet, se dochoval v rukopisném sborníku *Serbowka* za akademický rok 1869–1870. Autorem překladu do hornolužické srbštiny je Pětr Lipič (1844–1882) z Lubochowa, malé vsi na sever od Budyšina,

jinak téměř úplně evangelické. V letech 1859–1862 a 1868–1871 (kdy studoval katolické bohosloví) byl chovancem Lužického semináře, onoho roku byl i starostou Serbowky. Od r. 1871 až do své předčasné smrti 2. 9. 1882 sloužil jako kaplan v Kulowě. R. 1871 se stal členem Matice lužickosrbské.¹

Povídka je sociálně a kulturně přesazena do lužickosrbského prostředí. Jména osob a zvířat jsou přizpůsobena poměrům v Lužici, např. na str. 88 jedou sestry se švagrem do Rakec místo do Nimbše². Překlad není sám o sobě zcela doslovný a právě v popisu reálií se výrazně odchy-

¹ Zdroj: *Časopis Mačicy Serbskeje* 1871, str. 65, 68 a 70; 1872, str. 44–45; 1885, str. 70. https://www.serbski-institut.de/mat/dnlarchiv/cms1871_523.pdf; https://www.serbski-institut.de/mat/dnlarchiv/cms1872_522.pdf; <https://www.serbski-institut.de/mat/dnlarchiv/cms-1885.pdf>

² Bobrowka-Niemcza, dříve něm. Nimbisch, je dnes zaniklý vrchnostenský dvůr severně od Zaháně, kde se původní povídka odehrává <https://zamkilubuskie.pl/bobrowka-niemczanimbsch>.

luje od originálu – zvláště je to patrné na popisu kroje.³

Na rukopise je patrné, že jej psal člověk, který uměl lužickosrbsky mluvit, ale v písemném projevu byl samouk. Mnoho slov je psáno foneticky, což představuje většinu pravopisných chyb. Některé odchylky od dnešního způsobu však nejsou chybami či kalky z češtiny (ačkoli i ty se tam najdou), nýbrž souvisí se Smolerovým analogickým pravopisem, nebo se dotýká slova v té době psala nejednotně.

Nářeční tvary ponecháváme, a to v původním fonetickém zápise.

Opravujeme však chyby nebo odchylky vzniklé pod vlivem výslovnosti, kde by to vadilo porozumění (chybějící koncovky, chyby v psaní *ł/w*, vynechané či naopak vsunuté *h* apod). Ponecháváme stažené tvary, opravujeme je jen tam, kde by nebyly srozumitelné. Běžné kolísání *e-y* většinou ponecháváme. Podle dnešního pravopisu standardně nahrazujeme *kh* za *ch*, *ř* za *r*; doplňujeme často vynechané čárky na *ć*, *ó*, háček na *š*, *ě*; a opravujeme *č* na *ć* tam, kde jde o chybu. Opravujeme chyby ve tvarech zájmen, kde by mohla vzniknout nejasnost,

ale srozumitelné nářeční tvary ponecháváme. Doplňujeme vynechanou interpunkci.

Jednoznačným věcným omylem je záměna titulu „paní kněžna“ s lužickosrbským slovem *knjezna*, které označuje pannu či slečnu (kněžna je *wjerchowka*, poddaní ji oslovují *hnađna knjeni*, tj. milostivá paní); oprava by byla problematická, proto ponecháváme podle rukopisu. ✕

Připravili

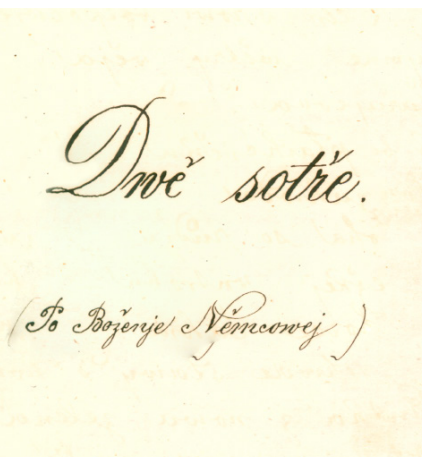
Kryštof Peršín

a Zuzana Bláhová-Sklenářová.

³ Popis kroje víceméně odpovídá katolickému, rozdílů snad lze přičíst na vrub situaci v Lipičově rodném Lubochowě, odlehlejší od jádra katolické krojové oblasti, kde mohly působit vlivy okolní oblasti budyšínské nebo ze střední Lužice. Lipič tak nahrazuje „modré punčochy s červenými cviklemi“ bílými, ale ponechává „červenou sukni ne tuze dlouhou, modrou pentlí obšitou“, jaká se v dané oblasti nenesila. Přebírá také popis „Zpod sukně vykukují lemovky spodniček, každá jiné barvy“, což odpovídá spíše německým krojům ve Slezsku (i některým v Čechách). Zástěra je u Lipičů tištěná (což může odpovídat posunu pod vlivem tovární produkce) a podle popisu široká, tedy „srbská“ (na rozdíl od užší a kratší zástěrky „německé“). Kabátek má černý mušelínový a živůtek hedvábný s pestrým šněrováním (u Němcové obojí sametové, stříbrné součásti živůtku byly také typické pro Slezsko). Místo zlatého čepečku s bílou krajkou nosí Haňžka „lesklý“, přičemž stejně je označen kabátek, takže jde nepochybně o černý čepeček katolických děvčat s vyšívaným dýnkem a dlouhými černými stuhami vzadu (u Němcové červenými; na str. 87 si to Lipič neuvědomil a překládá doslova „čepeček, ale ne s červenou, to už budu nosit modrou pentlí“). Haňžka má také pestrý šátek okolo krku, zkrřížený na prsou do živůtku. Obdobně jsou popsány kroje vesničanů na selské zábavě u příležitosti narozenin „paní kněžny“.

DWĚ SOTŘE (I. část)

Po Boženje Němcowej

Wilkich knjezow lubosć je
Hubjeńša hać pazdzerje!

Wječor je blisko, rjany wječor rózownika. Wot wsy njedalo ko wot slěbornej Sprjewje ležacej pospěchuje holčo přez zelene łuki k blizkemu lěsej. We lěsu při širokim dubje, pod kotrymž

so wrjós a moch, jako by lědma zrostł, rozšěrjowaše, holčo zasta. Kedźbliwje na wšě strony wuši nastaja, njesłyši pak ničo hać spěw škowrončka, kotryž so do powětra znošuje, a kosača šćebotanje, kotryž na wjerchu štoma sedźi a sam ze sobu howori bóh wě wo čim. Po tym so holčo do mocha sydney, połoži hłowu do dłón a zamysli so. Na štomach zažehleja so poslednje pruhi slónca a (82) wobswěćuja hłowu holcy, kotraž je hać dopoł z blyščatej měcu přikryta. Je to krasne holčo hódne molowanja!

Na drasci je k spóznaću, zo je wot burskeho štanta, dłón ma twjerdu wot džěła, ale přecy je běła jako łopjeno bělej róže, přez kotruž su módre žilki widźeć. Barba jeje licow je kaž na zraťch

truskalcach, huby pak jako purpur na rózach čerwjonych. Nós je rjany přistojny, woči brune z luboznymi mikawčkami jako wóčka hołbika, nad nimi čehnjeja so wobwoči jako kolesko z čornidłom wobarbjene.

Wokoł jasneho čola zmahuja so poľne kudzerje zlotych włosow. Na małej nózcy sedźi čorný niski črijk, běła čista štrympa zakrywa mjasne bristwjo; čerwjena suknja nic přez měru dołha z módrej šnoru wobšita ji derje přistoji. Spody (83) suknje wukukuja spódne, kóžda druhej barby. Na suknjach rozšěrjuje so čista čišćana fala, kotraž je ze širokimi a dołhimi šnórkami wokoł žiwota přiwjazana. Pjezel je čorný móslinowy, rjany swěčaty, a dokelž je předku wočinjeny, je židžany lac z pisa-

nym šnórwanjom widzieć, kotryž jeje horliwe wutrobnjo wopasuje, wokoł šije je w čerwjenoběłym rubišku. Na hłowje sedži přistojna měca z wušiwany m wěncem a čorne židžane banty zmahuja so hač na suknu dele.

Tak sedži holčo we mochu jako nanajrjeńša róžička.

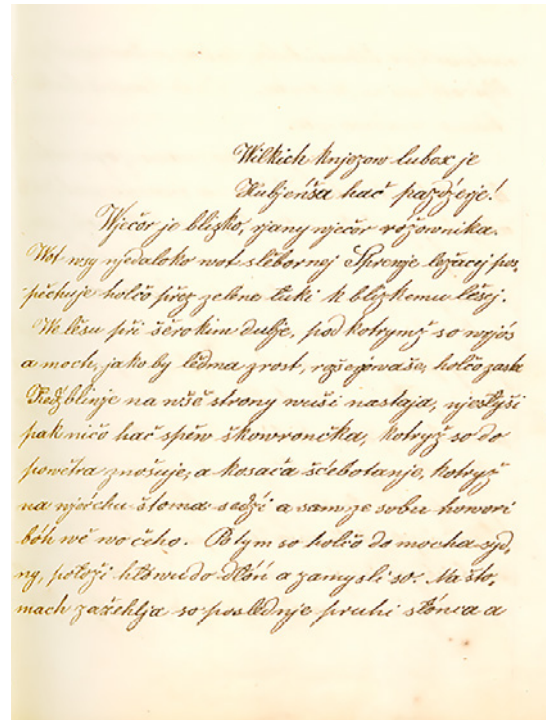
Słonco je so hižom zady šerokej runiny skowało, a zawostaji knjezstwo bratrej měsacej, kotryž so z druhej strony pomalčku pozběhuje a njewuprajitu ličbu jasných sotrow (84) sobu přiwjedze. Škowrončk hižom wjacj na holi njezlětuje, holčo pak hišćen pod dubom zamyslěne sedži. Na jeje krasnym woblecju je widzieć, zo wokřewjace mysle jeje wutrobu napjelnja. Wokoł huby hraje z chwilemi lubostny wusměw a z rukomaj dźerži sebi woči, jako by wotwobročić chcyła wonkownych wobrazow nuzowanje do kraja rjanych sonow.

Tu pozběhnje so nahle šćowkanje psa z lěsa. „To je wón!“ zraduje so holčo. Po małej chwilyc wobskakuje ju krasny hajński pos, za nim pak přijěcha hajńk.

„Tak dołho, dołho njeprjindžeš, Jurijo!“, woła jemu holčo napřečo a chwatajcy jeho wobjima. „Dołho? – Wšak sym připrajił,

zo z wječora přinđu, a runje je so słonco schowało,“ wotmolwi Jurij, swoje holčo na lico košo.

„Wšo derje a prawje, ale njedźiwaj so, Jurjo, (85) zo so mi tu čakać wostudziło, wěš, sym na Tebje čakała a tak mi wokomik běše k hodźini a hodžina k dnjej,“ wusmjaja so holčo a jeje wóčko z wurazom najwyšeje lubosće hlada Jurijej do wočow. – Je to woblecjo ducha poľne rjane, krasnje stworjene a kětro brunojte kaž by je hižom lětně slonco spaliło. Woči wilke, čorne wótre su jako škraholca. Pod nosom ma čorný a deleka kozacu brodu. Na wysokim kulojtym čole rozšěrjuja so hawrowe wlosy we kudźerjach jako hadach a přikrywaja na poľ ranu, kotraž so wot lěweho čola hač k wuchej čehnje, nozy stej maľej a rucy tež přistojnej. Zda so, zo je něšto přez třićeći lět. We tym wokomiknjenju, hdyž so k holcy do mocha syda, pali so we jeho wóčku płomjo pó-rjaceje lubosće. „Derje kedźbuj!“ rozkazuje psej, kotryž so k jeho nohomaj lenć chce; pos, přikazni poslušny, pozběhnje so a počnje zwólnym kročenjom wokoľ do koľa wobchodźować, ma wušu napinjene, zo (86) so jemu ani te najmjeńše hibnjenjo we lěsu zmiňnyło njeby.

Začatek Lipičova překladu na str. 81 rukopisného časopisu Serbowka 1869–1870.

Zdroj: Hórnikowa lužickosrbská knihowna w Praze

„Krasna sy, Hańžka, překrasna,“ praji z poľpotajnym hłosom hajńk, wobjimajo něžny žiwot holiča z jednej ruku, z druhej hľadka jeje złote wlosy.

„Woprawdže, Jurjo?“ praša so holčo a pozběhnje k lubemu dobre njewinwate wóčko.

„Widzách krasne we Italskej a Španskej, ale krasniše, hač ty sy, njewidzách,“ wobtwjerdži Jurij.

„O, kak je mi to lubo! Chcu boha wšědnje wo miłosć prosyć, zo by mi rjanosć, z kotruž mje wobdari, zachował k twojemu wjeselu!“

„Twoje wlosy su mjehke, jako woľma kazmirskich wowcow, nadobjnje zrosćene; čehodla je spody tu měcu tak chowaš?“

(pokračowaní w přístím čísle)

Hvězdu a vítězkou kuchařské soutěže Die Küchenschlacht, kterou vysílá stanice ZDF, se vloni v listopadu stala rodačka z Chelna u Radworu Lubina Ješek (vlevo), která oslnila lužickosrbskou svatební polévkou.

Zdroj: ZDF, televize

V roce stého výročí vzniku Česko-lužického věstníku vám přinášíme pravidelnou rubriku, která bude obsahovat vybrané texty, zprávy, obrázky či jiné zajímavosti otiskované přesně před sto lety.

Do prvního čísla Česko-lužického věstníku (leden 1920) přispěl slavista Josef Páta (1886–1942) statí Naše Srbstvo z prachu vstává...!, jež reagovala na situaci po uzavření Versailleské mírové smlouvy. Text předznamenává argumentaci meziválečné SPL: česká podpora Lužickým Srbům je umenšována, o plánu na připojení Lužic k Československu nepadne ani slovo. Lužičtí Srbové vystupují jako jednotný národ, jenž žádá samostatnost; bariéry, které blokují šíření národního hnutí (správní, konfesní a jazyková) jsou užitím minulého času odsunuty ze scény. Za hradbou mlčení pak zůstávají skryti Lužičtí Srbové proklamující loajalitu k Německu a především národnostně indiferentní venkovské obyvatelstvo. Optimismus článku je pochopitelný – nový časopis měl přilákat nové členy. Ostatně jeho vydávání bylo reakcí na dosavadní vlažný zájem veřejnosti o lužickosrbskou problematiku.

Připravil Ladislav Futtera.

NAŠE SRBSTVO Z PRACHU VSTÁVÁ...!

Ano, Lužičtí Srbové vstávají z prachu ponížení, do něhož je na řadu staletí uvrhla krutá nadvláda německá...! Nejmenší tito Slované, jediný zbytek bývalých baltických Slovanů a někdejší součást českého státu, odsouzení byli v moři německém k úplné záhubě. Rozervání politicky pod správou saskou a pruskou, v Lužici Horní a Dolní, roztržení nábožensky a jazykově, znenáhla podléhali ničivému tlaku německému. Ale neúnavně se bránili, hrdinsky zápasili o každou píď své půdy, o každé své mateřské slovo! Zbavení téměř všech práv, neuznávání ve škole, v úřadech a jen málo uznávání v kostele, přec milovali svůj krásný rodný kraj, přec zachovávali svou řeč, své písně, kroj i své národní zvyky! A od obrození

Jen tak se stalo, že Lužičtí Srbové mohli přečkatí hroznou chvíli válečné a že *také oni dnes* se domáhají zlepšení těžkého svého posavadního osudu! Třebaže válka je odsoudila téměř k úplnému mlčení, přece chvílemi v jejich projevech literárních bylo cítit utajenou tužbu po *národním* životě, po *vlastním* životě. A když s evropskou revolucí zlomena moc ústředních mocností, když po přijetí Wilsonových zásad sebeurčovací začaly se hlásiti jednotlivé národnosti o svá práva, přihlásili se též nejmenší z nejmenších – *Lužičtí Srbové!* [...]

Dr. Josef Páta:

NAŠE SRBSTVO Z PRACHU VSTÁVÁ...!

Ano, Lužičtí Srbové*) vstávají z prachu ponížení, do něhož je na řadu staletí uvrhla krutá nadvláda německá...! Nejmenší tito Slované, jediný zbytek bývalých baltických Slovanů a někdejší součást českého státu, odsouzení byli v moři německém k úplné záhubě. Rozervání politicky pod správou saskou a pruskou, v Lužici Horní a Dolní, roztržení nábožensky a jazykově, znenáhla podléhali ničivému tlaku německému. Ale neúnavně se bránili, hrdinsky zápasili o každou píď své půdy, o každé své mateřské slovo! Zbavení téměř všech práv, neuznávání ve škole, v úřadech a jen málo uznávání v kostele, přec milovali svůj krásný rodný kraj, přec zachovávali svou řeč, své písně, kroj i své národní zvyky! A od obrození

Dr. Josef Páta:

NAŠE SERBSTVO Z PRACHA WSTAWA...!

Haj, lužicy Serbja wstawaja z procha poniženja, do kotrehož bě jich němske nadknežstwo na rjadu lětstotkow stłóčilo...! Tući najmenši Słowjanjo, jenički powostank bywšich baltickich Słowjanow a něhdyši džěl českého stata, běchu w němskim morju k dospołnej zahubje wotsudženi. Politisy roztorhani pod knježerstwo sakske a pruske, w Hornjej a Delnej Lužicy, roztorhani nabožinski a po řeči, po něm němskemu nawalej podlěhowachu. Ale na stajnosći so wobarach, hordžinscy wojowachu wo kóždu pjedz swojeje půdy, wo kóžde swoje maćerne stowo! Sprosceni skoro wšech prawow, njeprípóznawani w šuli a zastojnistwacha a jenož málo přípóznawani w cyrkwi, lubowachu tola swój krásny ródny kraj, zakho-

S novým rokem 1919 ohlášen již na základě Wilsonových bodů *požadavek samostatného lužickosrbského státu* a obeslána mírová konference samostatnou *lužickosrbskou delegací*. Dne 5. února přednesl český ministr dr. Edv. Beneš spravedlivé přání Lužických Srbů na mírové konferenci s podotčením, že je to otázka stejně politická jako mravní, aby neněmecké národnosti nezhybnuly v moři německém.

Otázka lužická stala se tak otázkou mezinárodní. [...]

Mocně a nadšeně šířilo se hnutí osvobozenské v obou Lužicích, k radosti vůdců lužických i nás všech, kteří zápas ten jsme upřímně sledovali a z každého úspěchu srdečně se těšili.

Bohužel, mírová konference *neuznala* požadavků lužických a v dodatcích k mírové smlouvě příkázání Lužičané pod ochranu Svazu národů se zárukami vyučo-

vacími, náboženskými a kulturními. Němci dne 28. června 1919 podepsali tento dodatek, ale posud z něho nic nespĺnili. Lužičanům i dále se bránilo v jejich národní činnosti, členové Národního výboru vyšetřováni a odsuzováni a zastupce lužický na mírové konferenci *Arnošt Bart* po návratu domů dne 1. října 1919 uvězněn jako vlastizrádce! Ale to všechno nezadrží dějinného vývoje. Lužičané pevně krácejí vpřed po vytčené dráze, organisují všechny své schopnosti a síly, aby sami si lepší budoucnost zajistili, neboť vědí, že od Němců se nikdy dobrého nedočkají. [...] A tak Lužičané nemusí se obávat budoucnosti a mohou s pevným přesvědčením zpívati svou píseň: „Naše Srbstvo z prachu vstává, vstává živá národnost, nový duch nám moci dává, vzbudí svatou horlivost...“

Jen mužně vpřed, jen dál, jen dál! X

Z domova

Přednáška o Krabatovi na libereckém Roku Lužických Srbů – Ve čtvrtek 21. listopadu uspořádal spolek SAL v rámci Roku Lužických Srbů přednášku na faustovské téma. Lužickosrbským Faustem není nikdo jiný než čaroděj Krabat. Sorabista Radek Čermák přednášel o vědeckém poznání postavy „čarodějova učně“, pověsti o něm ztotožnil i s příběhy vandrovního tovaryše Pumpota a uvedl je do historických okolností. Publikum bylo velmi pozorné, zvědavé a informované, neboť téma bylo součástí hned několika jiných pořadů. Během měsíce a půl věnovaného postavě Krabata mohli zájemci v liberecké knihovně postupně navštívit dvě výstavy: *Cesty čarodějova učně / Otfried Preussler* a výstavu *Krabat – legenda a skutečnost* převzatou z budyšínského Lužickosrbského muzea; dvě divadelní představení inspirované *Čarodějovým učněm* Otfrieda Preusslera (liberecký divadelní spolek Spojáček, který poté vystoupil i v Praze v Lužickém semináři na tradiční mikulášské nadílce) a mnichovohradištské Děti pódia; promítání dvou filmů s krabatovskou tematikou – *Čarodějův učně* a *Černý mlynář*; a v neposlední řadě přednášku Hanse-Jürgena Schrötera *Skuteční lužičtí Krabatové* – a sice jako zdroje starých

lidových pověstí o dobrém lužickém čaroději Krabatovi. ✕

Tomáš Breň, red

Šrámek o lužickosrbské vážné hudbě – Ve středu 11. prosince 2019 přednesl na pozvání spolku SAL v rámci Roku Lužických Srbů v Liberci jako třetí po Elišce Oberhelové (úvodní přehled o srbské Lužici a nástin česko-lužickosrbských vztahů) a Radku Čermákovi (historický přehled o čarodějovi Krabatovi a jeho variacích) Ondřej Šrámek přednášku nazvanou *Serbski kwas – neznámá krása hudby Lužických Srbů*. Zhruba třicetce posluchačů v malém sále Krajské vědecké knihovny představil životní osudy a ukázky z tvorby lužickosrbských skladatelů od Korly Awgusta Kocora po nejmladšího Felixse Brojera (vynikajícího varhaníka, narozeného roku 1988). Kromě těchto dvou byli vzpomenují Bjarnat Krawc, Jurij Pilk, Jan Rawp, Jan Pawoł Nagel, Detlef Kobjela, Ulrich Pogoda, Hinc Roj nebo Jan Cyž – ambicí tohoto výběru bylo podle přednášejícího představit to skutečně podstatné a inovativní z vážné, oratorní a symfonické lužickosrbské hudby. Jako úplně nejstarší památka byla uvedena píseň *Loibere risen* (Listí padá), jež se zachovala v *Jenském písňovém rukopise*, je ve stylu pozdního minnesangu a její autor jménem Vitslav

je ztotožňován s posledním slovanským vládcem rujánského knížectví Vitslavem/Wizlawem III. (1265/8–1325). Přednášející doprovázel ukázky komentářem, v němž rozebíral jednak hudební, literární, společenské a nacionální vlivy, jež na komponisty působily, jednak záměry autorů v té které skladbě. Prezentované texty písní posluchačům na místě překládal do češtiny, uvedeny byly málo známé podoby lužickosrbsko-českých vztahů (například mezi Nagelem a jeho tuzemským kolegou Janem Jiráskem, jenž na přání lužickosrbského autora na sklonku jeho života aranžoval po svém jeho poslední symfonii – číslo V *Tři modlitwy*). Přednášející také upozornil na nepřehlédnutelný nepoměr mezi katolíky a evangelíky mezi hudebními tvůrci (prvním katolíkem je až Jan Cyž) a pouze mimochodem rovněž na dominantní zastoupení dolnolužickosrbských autorů, kteří však komponovali hojně na hornolužickosrbské texty. K podstatným příspěvkům přednášky patří poukaz na to, kolik skladeb, dokonce i Kocorových a dalších známých tvůrců, dodnes zůstává v notách zapsáno pouze pro klavírní doprovod; orchestrální podklady chybějí, stejně tak nahrávky. O lužickosrbské vážné hudbě proto mnohé ještě pořád nevíme. ✕

NoLu

Z Lužice

[SN 1.11.]

Lužickosrbsští kandidáti do saské Rady pro lužickosrbské záležitosti – Domowina má možnost nominovat čtyři osoby a lužickosrbské obce jednu osobu do volby členů Rady pro Lužickosrbské záležitosti při Saském zemském sněmu. Ve středu 30. října byli jako kandidáti Domowiny zvoleni její předse-

da Dawid Statnik, někdejší redaktor časopisu *Rozhlad* Julian Nyča, učitelka Diana Šolcína a bývalý ředitel Lužickosrbské nadace Marko Suchy.

[SN 5. 11.]

Ocenění lužickosrbského filmu na Chotěbuzském filmovém festivalu – Film *Smy* (tj. Jsme) získal

v pondělí 5. listopadu v chotěbuzském kině Weltspiegel hlavní cenu letošní 17. lužické přehlídky filmů, která celý festival zahajuje. Mladé filmařky Sofija Cyžec a Luiza Nawkec se v něm dokumentárním způsobem zabývají otázkou lužickosrbské identity v souvislosti s jazykem, náboženstvím a zvyky.

[PB 2019/12]

Budoucnost evangelických Lužických Srbů – V sobotu 9. listopadu se na Michalské faře v Budyšině konal pracovní seminář věnovaný řešení zásadního problému, jak dále existovat a fungovat, až superintendent Jan Malink, nepochybná vůdčí osobnost evangelických Lužických Srbů, odejde příští rok do důchodu (*úřad superintendenta odpovídá úřadu biskupa v jiných církvích – pozn. red.*). Patnáct účastníků jednalo ve třech pracovních skupinách a usnesli se na: 1. zachování ústřední lužickosrbské bohoslužby v Michalském kostele, přičemž navrhli oživení dětských bohoslužeb, zapojení laiků do liturgického čtení, zařazení lužickosrbských prvků do německých bohoslužeb v Lužici a podporu lužickosrbského církevního zpěvu; 2. podpoře akcí pro rodiny a setkávání obecně s ohledem na stárnutí obce věřících, včetně účasti na lužickosrbských katolických akcích (*hodovníčka*); 3. konání Evangelického církevního dne střídavě v Horní, střední a Dolní Lužici; 4. propagaci a zatraktivnění časopisu *Pomhaj Bóh*.

[KP 10. 11.]

Požehnaní novému obecnímu a kulturnímu centru v Chróscích – Farář Měrcin Deleńk ve středu 30. října posvětil nové obecní a kulturní centrum, jež bylo zřízeno v budově bývalého druhého stupně chróscické školy. Své kanceláře tam má chróscický obecní úřad, regionální mluvčí Domowiny, sociální pracovníci Jazykového centra WITAJ, odborná poradkyně Lužickosrbského školského spolku a zástupkyně Lužickosrbské nadace.

[SN 11., 21. 11.]

Oratorium *Serbski rekwiem* (Lužickosrbské rekviem) Korly Awgusta Kocora v Ketlicích – Pod vedením Christiana Kühny představili zpěváci a hudebníci z Lobavy (Löbau), Žitavy a Budyšina oratorium s lu-

žickosrbskými biblickými texty v neděli 10. listopadu v ketlickém kostele. Kocor tam působil mnoho let jako kantor a varhaník a rekviem je jediné jeho dílo, pro něž složil i celou orchestraci.

[SN 25., 29. 11.]

Klima hlavním tématem loňské 145. Schadzowanky – Ta se konala v sobotu 23. listopadu v Německo-lužickosrbském národním divadle v Budyšině. Studenti z Lipska a ze Saské Kamenice se věnovali zvláště lužickosrbské společnosti a konci „lužickosrbského patra“ na kolejích v Drážďanech. Studenti z Drážďan a Budyšina zpracovali téma hnědého uhlí a změn klimatu. Moderátory večera Matej Wjeńka a Daniel Nuk nadchli publikum telefonátem do budoucnosti s Goroem Christophem Kimurou v Japonsku.

[SN 10. 12.]

První lužickosrbský projekt v rámci strukturální změny v Dolní Lužici – Na projektu *Hodnocení nemateriálního kulturního dědictví Dolní Lužice v německo-lužickosrbském kontextu*, který byl představen 9. prosince v Chotěbuzi, spolupracují Lužickosrbský ústav, podpůrný spolek Vlastivědného muzea Dešno a Dolnolužická projektová společnost Domowiny (Dompro). Předmětem projektu, jenž potrvá do prosince 2020, je registrace, digitalizace a analýza lužickosrbských zvyků, písní a muzejních sbírek.

[SN 16. 12.]

Varnsdorfští pováleční studenti středem zájmu Lužickosrbského ústavu – Na dni otevřených dveří v pátek 13. prosince byly v sále Lužickosrbského domu v Budyšině představeny čtyři vybrané projekty ústavu. Mezi nimi byl i projekt zabývající se „generací Warnočicy/Varnsdorf“, který dokumentuje vzpomínky studentů lužickosrbských škol v Československu po druhé světové válce.

[SN 18. 12.]

Piwarc tiskovým mluvčím Domowiny – Po 16 letech ve funkci tiskové mluvčí Domowiny odchází na odpočinek Borbora Felberowa, která byla i sekretářkou předsedy Dawida Statnika a redaktorkou časopisu *Naša Domowina*. Jejím nástupcem je od ledna 2020 Marcel Braumann, jenž předtím působil jako tiskový mluvčí strany Die Linke v Saském zemském sněmu.

[KP 22. 12.]

K nedožitým 85. narozeninám Cyrila Kindermanna – Jan Kindermann se narodil 29. prosince 1934 ve Worklecích, po válce navštěvoval školu v severočeském Varnsdorfu a roku 1960 přijal v Budyšině kněžské svěcení. Působil jako kaplan v Ralbicích, Radworu a Lipsku (s lužickosrbskou mládeží např. dojel na kolech až k Baltu), roku 1967 vstoupil do cisterciáckého řádu. Přijal řádové jméno Cyril podle jednoho ze slovanských věrozvěstů. Jako kaplan v Pančicích-Kukowě dostal za úkol starat se o archiv kláštera Mariiny hvězdy, do časopisu *Katolski posol* přispíval články o historii lužickosrbských katolických farností. Překládal Nový zákon a knihu Žalmů do lužické srbštiny. Jako poslední z lužickosrbských cisterciáků působil při poutním kostele v Róžantu. Zemřel 3. ledna 1999.

[SN 23. 12.]

Michał Lorenc byl oceněn čestným diplomem Budyšina – V neděli 22. prosince mu vyznamenání předal budyšínský starosta Alexander Ahrens v Divadle na hradě. Lorenc byl oceněn za snahu o zachování budyšínského starého města v době německého politického převratu a za výzkum 600leté historie budyšínského divadla. Čestným členstvím poděkovalo lužickosrbskému herci, řediteli a spisovateli i Německo-lužickosrbské národní divadlo.

Z Německa

[KP 17. 11.]

Česko-východoněmecká spolupráce mezi katolíky – Arcibiskup pražský a primas český, kardinál Dominik Duka, ve Würzburgu v rozhovoru pro katolické noviny *Tagespost* vyjádřil přání, aby česká katolická církev navázala užší styky a spolupráci s katolickými diecézemi v bývalé NDR. „Po politickém převratu byl pro nás západní svět zajímavější než někdejší socialistické země,“ uvedl. Přitom jsou podle něj vztahy českých katolíků s východoněmeckými důležité – spojují je totiž společné zkušenosti z doby komunistického režimu.

[SN 22. 11.]

Lužickosrbská dívka německou kuchařkou roku 2019 – Lubina Ješek vyhrála finále soutěže *Küchenschlacht* (tj. Bitva kuchyní) německé televizní stanice ZDF. Pochází z Chelna u Radworu a nyní bydlí v Mnichově; úspěšná byla už v předkole v červenci a zaujala mimo jiné lužickosrbskou svatební polévkou.

[KP 24. 11.]

Lužickosrbská bohoslužba znovu v hlavním městě Saska – V Drážďanech-Löbtau světil 10. listopadu farář Gabriš Nawka opět mši v lužické srbštině. Zúčastnilo se jí mno-

ho mladých i starších Lužických Srbů z města i okolí, společně se pomodlili a zazpívali. Po bohoslužbě se setkali na faře a besedovali, zvláště o Svatojakubské cestě, kterou Gabriš Nawka se svým dobrým přítelem nedávno projel na kole.

Ze Serbských Nowin podává

Alena Pawlíkec,

z Nowého Casniku Josef Blažek,

z Katolského Posola Kryštof Peršín

a z Pomhaj Bóh

Zuzana Bláhová-Sklenářová.

ZE ŽIVOTA SPL

Lužická srbština pro veřejnost na Evropském dni jazyků – Ve čtvrtek 26. září se Společnost přátel Lužice zapojila poprvé do Evropského dne jazyků na univerzitní půdě Campusu Hyberská. Na program byl zařazen hodinový jazykový kurz Radka Čermáka, přednáška Lukáše Novosada o příčinách vymírání lužické srbštiny a večer v paláci Lucerna tzv. speakdating. Na program dorazilo několik desítek zájemců o lužickou srbštinu; největší úspěch měl úvod do lužické srbštiny na speakdatingu, který vyhrál soutěž o online přenos. Výklad Radka Čermáka tak vidělo několik tisíc lidí. ✕

red

Slovanský dávnověk opět v Lužickém semináři – Na počátku listopadu (2. 11.) se v Lužickém semináři konal křest knihy našeho člena Přemysla Černého *Zlaté srdce*. Autor, jinak organizátor velkého přednáškového odpoledne o mytologii starých Slovanů vloni v lednu, se od své záliby neodchýlil ani v případě prózy a nechal se v ní inspirovat předkřes-

ťanským životem v našich zemích. Prostudoval spoustu materiálů, aby byl co nejpřesnější i v životních detailech. O tom všem při křtu povídal a dokládal ukázkami ze své knížky. Odpoledne, na němž svou prvotinu představil, jsme zaznamenali a můžete se na něj podívat na youtubeovém kanálu SPL, knihu lze v Hórníkově knihovně též zakoupit. ✕

oš

Den lužickosrbské a české poezie – V podvečer 15. listopadu se v Lužickém semináři uskutečnil jeden z pořadů v rámci celorepublikového Dne poezie. První část programu patřila lužickosrbské poezii. Úvodem šestiletá Viktoria Kraus přečetla český překlad *Basničky* od Herty Wićazec (1819–1885). Na ni navázal sorabista a překladatel Radek Čermák, který barvitě a velmi poučeně představil osobnost a dílo pozapomenuté básničky a prozaičky, od jejíhož narození uplynulo 200 let. Svou přednášku doplnil četbou a analýzou ukázek jejího díla jak v originále, tak v českém překladu. Knižní vydání

překladů z jejího díla připravuje k vydání Společnost přátel Lužice. Mezi čtenými texty byly ukázky z překladů vzniklých během téměř dvou století od Františka Douchy po Kateřinu Kovanic. 75. výročí neobjasněného úmrtí zakladatele moderní lužickosrbské poezie Jurije Chěžky (1917–1944) ve svém následujícím vystoupení připomněl básník a překladatel Milan Hrabal. Nejprve promluvil o Chěžkově nelehkém životě, spojeném do značné míry s Československem, které považoval za svůj druhý domov. Poté přečetl ukázky z jeho nedávno vydaného českého výboru (*Konec poezie malé komůrky*, Milan Hodek a SPL, 2019) v překladech Zuzany Bláhové-Sklenářové. Druhá část programu byla v režii dvou českých básníků: Radany Šatánkové a Zity Malaníkové. Nejprve přečetly ukázky ze sborníků editora a básníka Vladimíra Stibora, který krátce předtím onemocněl a nemohl se proto zúčastnit. Čtení pak uzavřely ukázkami ze své autorské poezie. ✕

gr

Pražské děti hrají a zpívají lužickosrbskou hudbu – Večer 9. prosince hostil Lužický seminář už druhý koncert žáků ZUŠ U Půjčovny v Praze 1 a už podruhé v rámci koncertu zaznělo také pásmo lužickosrbských písní. Tentokrát to byly samozřejmě koledy. A byla radost poslouchat, jak se děvčata dobře naučila lužickosrbskou výslovnost. Sál zcela zaplnili rodiče a prarodiče dětí, v budoucnu ale snad dojde přímo na koncert z lužickosrbského repertoáru pro veřejnost. ✘

oř

Advent v Ochranově a Budyšíně – Už tradičně se uskutečnil vánoční zájezd do Budyšína (14. 12.).

Respektive nejprve do Ochranova, do sboru Evangelické bratrské obce, na hřbitov a pak také do ochranovské manufaktury, kde účastníci sledovali, jak se vyrábějí slavné ochranovské hvězdy. Procházka předvánočním Budyšínem jako už tradičně končila v kostele sv. Michala na koncertě 1. lužickosrbské kulturní brigády. Tentokrát možná ne tak dramaturgicky nápaditého a precizně provedeného jako jiné roky, přesto něco nového tu bylo. Vedle gymnazistů zpívaly také děti ze základní školy: s radostí, přesně intonačně i rytmicky vedené paní učitelkou Škodowou. ✘

oř

Ze své tvorby četly v Lužickém semináři básničky Zita Malaníková a Radana Šatánková.
Foto: Martin Zborník

Radek Čermák a Milan Hrabal četli překlady Herty Wićazec a Jurije Chěžky.
Foto: Martin Zborník

Aktualizováno těsně před tiskem časopisu!

Z důvodu omezení proti šíření viru COVID-19 (tzv. koronaviru) se **odkládá zasedání valné hromady SPL**.

Dále se **ruší plánované akce**: velikonoční výstava a workshopy pro školy, přednáška T. Hromádkové (28. 3.) a L. Novosada (7. 4.), velikonoční zájezd (12. 4.) a literární večer (17. 4.). O dalším vývoji vás budeme průběžně informovat na webové a facebookové stránce SPL a **newsletterem** (pokud jej ještě neodbíráte, napište nám na luzice@luzice.cz). Náhradní termín valné hromady upřesníme.

Děkujeme za pochopení!
předsednictvo

Vážení členové Společnosti přátel Lužice a předplatitelé Česko-lužického věstníku, připomínáme těm z vás, kteří tak dosud neučinili, že je třeba **uhradit členský příspěvek za rok 2020**. Zaslát jej lze bankovním převodem na účet spolku č. 2900678633/2010 u Fio banky. Jako variabilní symbol uveďte 2020XXXX (přičemž XXXX je vaše identifikační číslo, najdejte jej na štítku se svou adresou) a do zprávy napište „*jméno členský příspěvek*“. Roční členský příspěvek je 500 Kč pro výdělečně činné, studenti a důchodci platí 300 Kč, členové narození před r. 1950 jsou od placení příspěvků osvobozeni. Čtenáři *Věstníku*, kteří nejsou členy SPL, hradí **pouze předplatné ve výši 300 Kč**. Členové SPL hradí pouze členský příspěvek.

Všem vám děkuje
předsednictvo

Ocenili byste místo papírového *Věstníku* elektronickou celobarevnou verzi zaslanou e-mailem? **Obraťte se na redakci časopisu!**